

נעם הארץ בס"ד

לכבוד שבת קדש - נח תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב - זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות - נכתב ע"י חגי צמיר

וברחמי ה' יתברך אחר המבול המעיט את האדים וזיכך את האויר עד שהיו ניצוצי השמש יכולין לעבור את האויר, ואז נראתה הקשת בענן לבריות וזה להם לאות על מיעוט המים באויר באופן שלא יבוא על ידם עוד מבול לשחת כל בשר.

כלומר לאחר המבול התרחשו שינויים בטבע שכתוצאה ממנו יכלו בני האדם לראות את הקשת. ההבנה היא לא בקיומה של הקשת אלא בכך שהיא נראית לבני האדם.

על שינוי זה היקשה הכלי יקר: **וקשה על פירושם ממה שאמרו חז"ל (כתובות עז ב) שבימי רבי שמעון בן יוחאי ורבי יהושע בן לוי לא נראה הקשת, ואם כן חזר האויר לקדמותו? ואחר מותם חזר להיות זך וזק כבראשונה? ואלו הם דברים זרים אצל השכל לקבלם שישתנה האויר בכמה זמנים:**

חז"ל מציינים שהיו דורות שבהם לא נראתה הקשת, ולכן שואל הכלי יקר, וכי הטבע חזר למצבו שלפני המבול? הרי אם לראות את הקשת זה רק ענין של טבע, נראה כאילו הטבע חזר למצבו שלפני המבול ולכן בדורות אלה לא נראתה הקשת.

הכלי יקר מסביר שהשינוי הוא ביחס של בני האדם למעשיהם ולהתנהגותם. זה לא אם יש קשת או אין קשת, אלא האם אנחנו מסתכלים ומחפשים את הקשת. וכך כתב: **והקרוב אלי לומר בהיתר ספק זה, לפי שאמרו שבימי החסידים האלו לא נראה הקשת ולא אמרו שלא היה קשת כלל אלא ודאי היה קשת ולא נראה. לפי שהבריות לא היו חוקרים אחריו ולא השתדלו לראותו על כן לא נראה. כי כל דור ודור שהיו יראים מן הפורעניות מרעת יושבי בה... באותן דורות תלו עיניהם באות הקשת והיו מסתכלין אחריו אם לא נשתנו האדים בחטאם לחזור לכמות שהיו קודם המבול... כלומר, הקשת נראית תמיד, אבל בדורות בהם אנשים לא חוטאים הם לא טורחים להסתכל על הקשת ולחשוש ממנה כי הם בטוחים שלא יארע להם דבר**

מצד שני הקשת מבטאת את הופעתו של הקב"ה. וכך תיאר הנביא יחזקאל את שראה במעשה מרכבה: **בְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יְהִיָּה בְּעֵינַי בַּיּוֹם הַהוּא כְּשֶׁנֶּחֱמָה הַנְּגִיף סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְמוּת כְּבוֹד־ה' וְאַרְאֵה וְאַפֵּל עַל-פְּנָי וְאֶשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר. עַל סִמְךָ פִּסּוּק זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וְאָמַר רַבִּי אֶלְכַסְנַדְרִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַרְוֵא אֶת הַקֶּשֶׁת בְּעֵינַי צִירְךָ שִׁיפּוֹל עַל פְּנָיו (בבלי ברכות נט ע"א).**

יש אם כן בקשת שני עניינים. האחד, הברית - שלא יחזור המבול התלוי בהתנהגותם של בני האדם ולכן כשבני האדם

סיפור המבול שימש את חכמי ישראל ללימוד חשיבות מוסר האדם והתנהגותו המשפיעה על העולם. סיפור המבול והתיבה שימש תרבויות שונות בהתייחסות לאל השומר ומגן על ההולכים בדרכו. כך למשל בנצרות, מבנה הכנסייה נועד לשמש כמעין תיבת נח. מי שנמצא בתוכה והולך בדרך האל יינצל מגלי הזעם והשטף הנמצאים בחוץ.

והנה בסוף הסיפור כאשר יצא נח מהתיבה, הוא הקריב קרבן לה'. התורה מתארת לנו את שאירע לאחר מכן. **וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה... וַיִּזְעַל עֲלֵית בַּמִּזְבֵּחַ: וַיִּרַח ה' אֶת-רִיחַ הַנְּחִיחַ וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי לֵבֹ לֹא-אֶסְפֵּךְ לְקַלְל עוֹד אֶת-הָאָדָמָה... וְלֹא-אֶסְפֵּךְ עוֹד לְהַכּוֹת אֶת-כָּל־חַי בְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי: הַדְּבַר נִרְאָה מוֹחַד. נִרְאָה כִּאִילוֹ הַקַּב"ה לֹא הִבִּין בְּדִיוֹק מַה הוּא הוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת (חס וחלילה), ואחרי שהריח את ריח הניחוח הוא "נרגע" מכעסו והבטיח שלא יהיה עוד מבול.**

התורה ממשיכה ומתארת כי לאחר מכן אמר הקב"ה לנח שלא יביא עוד מבול, ונתן לו סימן אות ברית לכך שהוא מתכוון לעמוד בהבטחתו. **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם... אֶת-קִשְׁתִּי נֹתַתִּי בְּעֶנְנִי וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: וְהָיָה בְּעַנְנֵי עֵנַן עַל-הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בְּעֶנְנִי... וְהִיְתָה הַקֶּשֶׁת בְּעֶנְנֵי וְרָאִיתִיהָ לְזִכָּר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: הַאֵם הַקַּב"ה צִירְךָ "סימן" כדי לזכור שהוא לא יביא מבול? האם לא היתה קשת בענן לפני כן? והרי קשת היא תופעת טבע שקיימת בעולם וניתן להסבירה בכלים מדעיים פשוטים.**

וכך כתב ה"כלי יקר": **בענין הקשת רבו הדעות ונסתפקו בו מפרשים שלמים וכן רבים, כי נראה כאילו שהקשת נתחדש עתה ומורה על הברית החדשה אשר כרת ה' עם כל חי, ועינינו הרואות שהקשת דבר טבעי נולד מן השמש כשתכה באויר הלח. הכלי יקר המשיך והביא את פירושו של אברבנאל: **ומהר"י אברבנאל פירש שגם קודם זה היה הקשת יוצא מן ניצוצי השמש אך שלא היה נראה לבריות כלל לא בעננים ולא באויר. כי מתחילת הבריאה היו האדים עולים מן הארץ שמנים וגסים מאד לחוץ הארץ כמו שנאמר (בראשית ב ו) ואז יעלה מן הארץ והשקה את פני האדמה. שאפילו אז אחד לבד העולה מן הארץ היה בו כדי להשקות את כל האדמה ולגודל ריבוי המים ההם שבאויר לא היו יכולין ניצוצי השמש לעבור בה עד שלא היה מתרשם הקשת לא בעננים ולא באויר וזה היה סיבת המבול, רצה לומר ריבוי המים שבתוך האדים.****

הדף מוקדש לע"נ אבי מורי יעקב עוזיאל עמיצור ז"ל

"רואים" את הקשת בענן זה סימן לרמת התנהגותם. מצד שני, זהו ביטוי לנוכחות ה' בעולם. ואולי זה חלק מענין הברכה שמברכים על ראית הקשת "זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו". מצד אחד זכירת הברית, שתלויה בהתנהגות בני האדם. מצד שני קיום מאמר הקב"ה. "מאמר הקב"ה" הוא העולם - שנברא בעשרה מאמרות.

ולכן מענין שרבי יהושע בן לוי שבימיו לא נראתה הקשת בגלל הרמה המוסרית התנהגותית, הוא זה שאומר שצריך ליפול על פניו כאשר רואים את הקשת. כי עבורו ראית הקשת היא רק במשמעות של ראית פני ה'.

מי ייתן ונזכה גם אנו לרמה מוסרית התנהגותית גבוהה, ונוכל לראות פני שכינה כאשר אנו רואים את הקשת בענן ולא את סימן הברית למבול.

=====

במרכז הגליל התחתון בסמוך להר תבור שוכן לו קיבוץ הנושא את השם בית קשת. שמו של הקיבוץ סמלי ולקוח מהפסוק "ללמד בני יהודה קשת" (שמ"ב א' 18). כלי הנשק קשת, מסמל את יכולתם של מקימי הקיבוץ לעמוד מול האויבים שלהם, לא רק בכח הזרוע.

כך יכתוב מיכה שטרית, שנים מאוחר יותר, שיר שישי שלומי שבת ויהפוך לסוג של המנון:

**יהיה מה שיהיה / אני עוד אשנה / אני אגשים את חלומי
נושאי בשורה רעה / מכות או עוד גזירה / לא ישנו את מהותי.
אני את והאל שלצידי / עוד ננצח
לא בגלל הכח / רק בגלל הרוח / הנושבת בגבי.
רק בגלל הרוח / בתוכי, במוחי, בנשמת
רק בגלל הרוח / בדמי, בנשמתני.**

קשת הוא כלי לחימה מיוחד, השונה מאד מהחרב. המשתמש בחרב מסתמך על יכולותיו הפיזיות, ועל כושרו הגופני. בקרב חרבות ינצח מי שמכה יותר חזק. הקשת לעומת זאת, היא כלי נשק בה אתה יורה חץ אך אינך יודע אם זה יפגע במטרתו. ולכן, יחד עם ירי החץ אתה גם מצרף תפילה המבקשת שהחץ יפגע במטרה. כל דבר קטן יכול להסיט את הח. ממעופו, רוח, פגיעה במטרה בזווית לא נכונה ועוד. זה ההבדל בין שאול לדוד, בין שאול ליונתן ולכן "קשת יְהוֹנָתָן, לֹא נִשְׁוֹג אַחֲרָי; וְחָרֵב שְׂאוּל, לֹא תִשׁוּב רִיקָם". זה לא רק ענין טכני אלא ענין מהותי. ולכן מסקנתו של דוד היא "ללמד בני יהודה קשת". יש ללמד את העם כי מלחמה היא לא רק נצחון הגוף, היא לא רק נצחון פיזי של מי שיותר חזק. אלא היא לא פחות מכך נצחון הרוח. לוחמי הפלמ"ח שהקימו את קיבוץ בית קשת, נשאו את רוח ישראל לא פחות משנשאו את כח ישראל.

הקיבוץ הוקם באוגוסט 1944, כהיאחזות פלמ"ח, אליו הצטרפו קבוצה של בוגרי בית הספר כדורי ובוגרי תנועת מחנות העולים והיה ראשון יישובי הפלמ"ח בישראל. נקודת ההתיישבות הייתה ממזרח למקומו הנוכחי של הקיבוץ, במקום שנקרא 'בית קשת הישנה', ממנה שרד בית הביטחון, המשופץ כיום בידי המועצה לשימור אתרים ואמור לשמש כמוזיאון

ב-16 במרץ 1948 יצאה מבית קשת כיתה של שמונה סיירים בפיקודו של עלי בן צבי (בנו של הנשיא לעתיד יצחק בן-צבי) לסייר בגבעת שהב. בהגיעם למקום נפתחה עליהם אש תופת מכל הצדדים על ידי מארב מתוכנן של הזביחים (ערב א זביח – השבט הבדואי שחי במרחב). הם הצליחו להשיב אש ולפגוע באחדים מהתוקפים אבל רק ניצול אחד הצליח להימלט ולהגיע לשער הקיבוץ ושם התמוטט.

מיד אורגן כוח גדול מגדוד "ברק" של חטיבת גולני, בניסיון להגיע לגבעת שהב ולחלץ את הגופות. הקרב נמשך כל אותו יום. הגשם השוטף הפריע ללוחמים ובסוף היום הם נאלצו לסגת כשלכח שלושה הרוגים ופצועים רבים. הגופות נשארו אצל הזביחים. אחד ההרוגים, לאון יוסף, היה ניצול אסון טביעת הסלבדור, בו נספתה כל משפחתו. בהשתדלותו של מנהל בית הספר החקלאי כדורי, נתן פיאט, ובחסות הבריטים הוחזרו הגופות לאחר שהושחתו על ידי הזביחים. הם נקברו בקבר אחים בבית קשת. אבל כבד ירד על הקיבוץ שאיבד שליט מחבריו.

ב-17 בספטמבר 1948 הונחה אבן הפינה למקום ההתיישבות הנוכחי של בית קשת.

בשנת 1952, עם מינויו של יצחק בן-צבי לנשיא המדינה, פורק צריף המגורים שבו התגורר עם משפחתו ברחביה במשך 26 שנה, והועבר לקיבוץ בית קשת, לשמש בית תרבות לזכר בנו עלי בן צבי. בשנת 2002 הוחל בשיפוץ הצריף ביוזמת המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.

בשנת 2006 הוקמה בקיבוץ עמותת חץ וקשת, במטרה לקדם נושאים של חינוך, קהילה ואקולוגיה בגליל התחתון. הפעילות החינוכית והקהילתית של חץ וקשת, הביאה לשינוי דמוגרפי וחברתי בקיבוץ ובסביבותיו. כמו כן, ממוקמים בקיבוץ אולפני הרדיו האזורי "רדיו קול רגע" וכן אולם מופעים ומועדון אזורי "רדיו בר". ענפי המשק הם: גידול שדה, פלחה, מטעים, רפת, לול, מפעל למאזניים אלקטרוניים, "מול התבור" – אירוח כפרי.

את הקיבוץ מקיפה שמורת אלוני בית קשת. וליד הקיבוץ נמצא השער המזרחי של דרך נוף יער בית קשת החוצה את השמורה.

בברכת שבת שלום ומבורך – חגי עמיצור

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>